

GÜNÜMÜZDE YABANCI DİL ÖĞRETİMİ

Doç. Dr. Kemalettin YİĞİTER*

Gelişen dünyamızda, bilim ve teknolojiye, turizmde, ticari ve kültürel alanlarda milletlerin birbiriyle yarışması ve aralarındaki ilişkileri artırmasının temelinde birbirlerinin dillerini öğrenme artık kaçınılmaz bir ihtiyaç olmuştur. Elbette bu fikirden hareket edilerek Türk Eğitim Sisteminde de yabancı dil öğretimi mecburi ders olarak okul programlarına konulmuştur. Ancak ilköğretimden yükseköğretime kadar değişik programlar uygulayarak öğrencilerimizin bir yabancı dili en iyi şekilde öğrenebilmeleri ne yazık ki, bugün için başarısızdır. Bu kadar zaman ve masraf karşılığı elde edilen başarısız sonuç ister istemez hepimizi millet olarak bu konuda mutlak çözüm yolları aramaya sevk etmektedir. Bu başarısızlığın gerçek sebepleri arasında bir yandan bütün öğretim kurumlarındaki öğretmen sayısının yetersizliğini, büyük çoğunluğun iyi yetişmemiş olmalarını, öbür yandan da sınıfların yetersiz ve kalabalık olduğunu ve öğrencilerin, yabancı dil dersinin önemini yeteri kadar kavrayamadıkları için, bu dersi angarya olarak kabul ettiklerini söylemek mümkündür. Ancak bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak da başarısızlığa kadar zor değildir.

Bugün Amerikan Eğitim sisteminin dikkatimizi çeken pek çok özelliği vardır. Avrupa ülkelerinin çoğunda ve Japonya'daki eğitim anlayışından farklı olarak Amerikan Eğitim Sistemi «piramit» biçiminde düzenlenmemiştir. Harvard Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi öğretim üyesi Dr. Henry Rosovsky'e göre çoğu Avrupa ülkesinde ve büyük ölçüde İngiltere ile Japonya'da geçerli olan piramit modelinde övgüye değer her şey piramidin tepesine ulaşan öğrenciler için düşünülmüş; alt düzeylerde ise, acımasız bir eleme ve ayıklama anlayışı egemen olmuştur. Örnek olarak, İngiliz sisteminde öğrenci onbeş yaşına geldiğinde «11-üstü» denen bir sınava girmek zorundadır. Bu sınavda başarı gösteremeyen ya da düşük not alanlar için, öğrenimlerini birinci sınıf bir yükseköğretim kurumunda sürdürmek bir hayâl olur. Fransız liselerinin de buna benzer, eleyici (Bakalorya) sınavı olduğunu biliyoruz.

(*) Atatürk Üniversitesi Eğitim Fak. Yabancı Diller Eğitimi Bölümü - Erzurum.

Gelişmiş ülkeler, bu şekilde bir takım deneylerden sonra başarının sırrını çözüp dev adımlarla ilerlerken, bizim eğitim programlarının bir parçası olan yabancı dil öğretiminde hâlâ tekrar tekrar alfabeden başlamamız, biz de yabancı dil öğreniyoruz diye kendimizi aldatmamızın bir anlamı olmadığı gibi, hangi sistemin milletimizin karakterine uygun düşeceği ve öğrencilerimizi çağın gereklerine göre yetiştireceğimizi araştırmadan herhangi bir milletin programını uygulamaya da gerek yoktur. Yapılacak iş; Amerikalı gibi kendine ve özüne uygun ve başarılı bir program uygulamak veya hiç olmazsa bu konuda sadece başarıya ulaşmış bir milletin programlarını alıp uygulamak faydalı olacaktır.

Columbia Üniversitesi profesörlerinden Mario Pei, dünyada 2.796 dil konuşulduğunu belirtmektedir, ama bugün bu dillerin sadece birkaçı yabancı dil veya ikinci dil olarak öğrenilmektedir. Yani hangi millet ekonomik ve politik güç olarak diğerlerine nazaran daha ileride ise, o milletin dili başkaları için yabancı dil veya ikinci dil olarak öğrenilmektedir. Elbette tarihi, ticari, kültürel ve askeri anlaşmaların da bu konuda rolü küçümsemeyiz. Bugün için Türkiye, Birleşmiş Milletler, Nato, Avrupa Konseyi ve OECD gibi birçok uluslararası kuruluşun üyesi olmasına rağmen, bu kuruluşlarda müşterek dil olarak sadece İngilizce, Fransızca, İspanyolca gibi diller konuşulmaktadır. Türkçe bunların arasında yoktur. Yüzyıllar boyunca dünya devletleri dengesinde büyük rol oynamış, Asya'dan Avrupa ortalarına kadar medeniyetler kurmuş bir milletin dilinin bu kuruluşlarda konuşulmaması elbette üzücü bir şeydir, ancak konumuz itibarıyla bunun sebepleri üzerinde durmayacağız.

Bugün için beğensek de, beğenmesek de dünyada yaklaşık olarak 700 milyon insan tarafından konuşulan İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenmek durumunda olduğumuzu kabul etmek zorundayız. Aynı durum diğer milletler için de geçerlidir, çünkü diplomaside Fransızcanın, bilimde Almancanın yerini bugün artık İngilizce almıştır. O halde bu yabancı dilin önemi üzerinde durmak yerine, zaman ve masraf savurganlığına artık meydan vermeden en iyi şekilde öğrenmek için ne yapacağımızı, hangi metodların daha yararlı olacağı üzerinde çalışmamız gerekir. Fakat hangi metodu uygularsak uygulayalım öncelikle yabancı dil öğretiminde kullanılan metinlerin etkileyici ve kalıcı olması önemlidir, bunun için de metinlerin öğrenciye ifade ve anlam bakımından yakın olması gerekir. Seçilen cümleler tam anlamıyla farklı bir kültürü yansıtmak yerine, öğrencinin bildiği, içinde yaşadığı kültürün ya kendisi ya da ona en yakın ifadeler olmalıdır. Hatta öğrenim yaşına göre örnek seçmeğe de özen gösterilmelidir.

Dil öğretiminde temel olarak «öğreten», «öğrenen» ve «yöntem» olmak üzere üç önemli faktör vardır. Son yıllarda özellikle yabancı dil öğretimine önem veren ülkelerde «küme çalışması» ve bu küme çalışmaları

nin etkinliği birçok inceleme ve deneme çalışmalarına konu olmuştur. Yapılan çalışmalar da kalabalık öğrenim sınıflarında bu yöntemin daha başarılı olduğunu göstermektedir. Kümeler, birbirleriyle ilişkileri ve ortak değerleri olan birbirine bağlı iki veya daha çok kişiden oluşan bir birim olduğuna göre, kümelerin belirli bir amaç üzerinde çalışmaları söz konusudur. Bilindiği gibi sınıflarda kendiliğinden oluşan kümeler de vardır. Öğrenciler birtakım amaçlarla birbirlerine yaklaşırlar; değişen dünyalarında sevgi, yardım ve güven kazanmak için bir araya gelirler. Bu sebeple, öğrencilerin küme veya grup halinde bulunma ihtiyaçlarından yararlanıp bu ihtiyaçlarını dil eğitimi yönünde kanalize edecek olursak onların öğrenme etkinliklerini daha da artırmış oluruz. Ancak sınıfta küme çalışması yapacak öğretmen, bu uygulamasından en ziyade yarar sağlaması için bazı unsurlara önem vermelidir. Özellikle uygulamanın, anlatılacak konuya, ulaşılmak istenen gayeye ve öğrencilerin olgunluk düzeylerine uygun olması gerekmektedir. Uygulamada, öğrencilerin not korkusuyla tehdit edildiklerini veya zorlanmadıklarını hissedecekleri bir güven ortamı yaratarak; küme içerisinde yarışma yerine birliği işlemelidir. Elbette sosyal ve kültürel çevre, yetenek, arzu ve ihtiyaçlar gibi kişisel farklılıklar, yabancı dil öğretim ve öğrenimini etkileyecektir ama kümeler oluşturulurken bu durumları göz önüne almak meseleyi halledecektir. Donn Byrne, bu konudaki görüşlerini dile getirirken «Farklı yeteneklere sahip kümelerde, öğrenciler birbirlerine karşı sabırsız olabilir ve daha iyi öğrenciler bazen uygulamayı kendi tekellerine alabilirler» der. Ancak öğretmen yetenekli olduğu sürece duruma hakim olmak zor olmayacaktır. Bununla birlikte, yabancı dil derslerinde öğrencilerin öğrenecekleri dili sadece öğretmenden dinlemekle kalmayıp, aynı zamanda kullanmaları da esastır. Bunun için öğrencilere konuşma fırsatı vermeli ve öğrendiklerini uygulamaya koymalıdır.

Sonuç olarak milli devletimizde milli eğitimin bir parçası olarak uygulanan yabancı dil eğitimi, bilinmeden amaç dışı sömürge eğitiminin bir parçası gibi değil, milli bütünlüğu koruyucu, ülke kalkınmasını hızlandırıcı, gösterişten uzak, gerçekçi ve kararlı bir programlama ile uygulanmalıdır. Bunun için 1987 yılının Nisan ayında İstanbul'da düzenlenen bir sempozyumda «Eğitimde yabancı dil öğretim» konulu tebliğimizin teklifler kısmında belirttiğimiz gibi(*) yabancı dil, ortaöğretimde bugüne kadar uygulandığı şekliyle mecburi ders olarak değil, seçmeli ders olarak öğretilmeli, hattâ başlangıç olarak ortaokullardan tamamen kaldırılmalıdır. Liseden itibaren yabancı dil öğrenmek isteyenlere temel yabancı dil bilgisi verilmeli, bunun için de «AKGE» olarak kısalttığımız **Konuşma, Dinleme, Okuma ve Yazma** alışkanlıkları kazandırmalı, ayrıca öğretilecek konular basitten karmaşığa doğru belli bir sıraya konulmalıdır. Bu şekildeki bir uygulamanın zaman israfı kadar para israfını da ortadan kaldıracağı kanaatindeyiz.

(*) Doç. Dr. K. Yiğiter, «Eğitimde Yabancı Dil Öğretimi», Yeni Bir Yüzyıla Gışerken Meselelerimiz, Metinler Matbaası, Nisan 1987. s. 202, İstanbul.